

nelmi kapocs is fűzte őket hozzánk. És ha még hozzáveszszük, hogy a 16. században a magyar nyelv divatban volt egyes lengyel nemesi udvarokban, alig lehetséges, hogy teljesen tisztában ne álljon előttünk a *hajnal* átköltözése útja. Egyébként arra nézve, hogy valóban a magyar volt az átadó mind a két szláv nyelvre nézve, nem pedig megfordítva, már maga az a nyelvészeti körülmény is meggyőzhet bennünket, hogy a *hajnal* jelentésköre meg van bennük szorítva. — A mint közletője volt a felvidéki szláv ság a lengyel nyelvnek, ugyanúgy lehetett a hazai németség is szállítója külföldi atyjafainak.

R. PRIKKEK MARIÁN.

A hajnal szó újabb etymológiájához. Az összehasonlító nyelvészkedés, mely tárgya természeténél fogva többnyire a történet előtti korok rejtelmait kutatja, méltán nevezhető a valószínűségek tudományának. Ritka eset, hogy e téren a vizsgálódás matematikai bizonyossághoz vezessen; mert még oly világos és minden szakértő meggyőződésével egyező ténynél is, minő pl. az, hogy a magy. *száz* a vog. *sāt*, finn *sata* stb. alakokkal egyetemben iráni eredetű (zend *sata*, szkr. *çata* stb.), akadhat módszeres tudós, ki egészen kifogástalan okoskodással bizonyítja, hogy a szó eredeti, sőt elemeire bontható (Nyr. XXI, 243—49. ll.). Meg könnyebben lehetséges az ilyes olyan magyarázatoknál, melyek kezdettől fogva is csak a valószínűség szerény «igény»-ével lépnek föl. Tagadhatatlan, hogy a *hajnal*-nak itt adott magyarázata is magyarázat, valamint az volt a Budenzé is, ki e czélra **hajon-* «*lucere*» igét és *val* képzést vett föl benne. A kérdés csak az, melyik a valószínűbb. Az-e, mely mindenféle bajos hangváltozások s egyéb föltételekkel végzi műveletét, mely fölvesz először egy **hajn-* nem létező alapigét, azután ennek valamint egy másik, a kívánatos alakban szintén nem igazolható **val-* «*lucere*» igének participialis összetételét (**hajnö-való*), végül fölveszi a képzőelemek nyom nélkül való eltűnését: avagy az, mely a legközelebbi rokon nyelvben mutatkozó kész szóra (vog. *çuj*, *çoj* «*hajnal*») utal és csupán az ezentúl fönmaradó végzetet igyekszik, mint a bíráló úr is elismeri, «*alakilag a legcsekélyebb kifogás*» nélkül magyarázni. — Ahhoz, hogy a magy. *hajnal* mythikus kifejezés lehessen, szükségtelen, hogy a vog. *çuj* szó is ily szerepben kimutatható legyen, ha egyébként bizonyos, hogy maga a *hajnal*, mint égi tünemény, mythikai személyként szerepel a nép hitvilágában. Külömben ha olyan okvetlenség a *çuj*-nak keresett alkalmazása, mutatkozik az a *çuj-puñk*, *çuj-pañk* «*hajnal fö*» kifejezésben, hol a «*fö*» másként, mint mythikai apperceptionának aligha magyarázható. Az énekben is a *hajnal* ragyogása *Kaltés fejével*, illetőleg hajfonatának szétbontásával van kapcsolatba hozva (l. Vog. NépkGyűjt. I, 39.).

MUNKÁCSI BERNÁT.